

Гоман

БЕЛАРУСКАЯ
ГАЗЭТА

красавік—
травень
1991 г.

кошт 30 кап.

Архіў
Нацыянальнага гістарычнага музея
Мінска

У нумары:

- ◆ Наша Кроніка — 2-я старонка.
- ◆ Працяг дыскусіі: «Заметки стороннего наблюдателя...» — 3-я стар.
- ◆ Гісторыя бабруйскіх вуліц — 4-я стар.
- ◆ «Пажар 1904 году» — 5-я стар.
- ◆ SOS: «Бабруйская крэпасць ізноў у аблозе!» — 5 стар.
- ◆ Матчын дар: «Кірыліца ці лацінка?» — 6-я стар.
- ◆ Хавэрым: «Имена, вставшие из небытия» — 7-я стар.
- ◆ Крыху сьмеху — 8-я стар.

Цікавыя людзі мы — беларусы!

Трэба прызнацца, што якое б ліха навокал нас і з намі не рабілася, якіх бы мы не перажывалі нягод і крыўд — мы гэтага як бы не бачым, а калі і бачым, то ліха цернім ды чакаем, што нехта прыйдзе і гэтае наша ліха пабярэ з сабою.

І праўда, вечна хто-небудзь і як-небудзь, а прыходзіў і намі апекаваўся, хоць нашага ліха і не забіраў.

Быў маскоўскі цар, былі ў нас пасланыя ім усялякія чыны: земскі, вураднік, стражнік. Усе гэтыя чыны намі «апекаваліся», а мы шчыра служылі ім, як нявольнікі, ды, уздыхаючы і заціскаючы кулакі, стараліся сябе ўгаварыць, што так і трэба, каб хтось панаваў, а часта казалі, што гэта так бог даў. А самі ж мы і пальцам не кінулі, каб гэтым сваім апекунам паказаць іх належнае месца.

Але рэвалюцыя зьмяла ў сваім ходзе цара, паняслася ў сьвет новыя воклікі будавання новага незалежнага жыцця усім народам. А мы як бы нішто і ні ў чым. Пасля царскіх чыноў прыйшлі бальшавіцкія чыны не горш сваіх папярэднікаў, прыйшлі і павялі сваю гаспадарку у нас, а мы глядзелі і чакалі, што нехта прыйдзе ды бальшавікоў прагоніць...

Янка Купала
«Больш самачыннасьці»
«Беларусь», №2
22 кастрычніка
1 9 1 9 2

...Сацыяльная рэвалюцыя, што разгарэлася крывавым пажарам на ўсходзе Еўропы — у Расіі — і цяпер яшчэ палае ўсёпаядаючым полымем, стараецца ў сваім пабедным паходзе ніштожыць усялякія нацыянальныя перагародкі і злучыць пад чырвоным знаменем усе народы ўсяго сьвету.

Наскольні ёй гэта ўдаецца, пакажа будучыня, але пакуль што ўсе дзяржавы, апрача, разумеюца, Велікарусі, усімі сіламі стараюцца адхрысьціцца ад гэтага раю. Нацыянальная рэвалюцыя, паставіўшая сабе мэтай вызваленьне ўсіх нацый, быўшых у паднявольлі ў дужэйшых дзяржаваў, ідзе другімі шляхамі да вызваленьня чалавека зь вечных путаў няволі. Яна змагаецца за тое, каб кожны народ пастанаўляў сам аб сваёй долі і быў гаспадаром свайго краю, свайго багацьця. Нацыянальная рэвалюцыя не страміцца к аднаму богу на зямлі і не зьбівае у адну кучу ўсіх народаў пад адзін сьцяг.

Янка Купала
«Справа незалежнасьці
Беларусі за мінулы год»
«Беларусь» №8 (64)
14 студзеня 1920г.

Бабруйскі Мікалаеўскі сабор
зруйнаваны ў 1961 годзе.

На рэштках Сабора пабудаваны водна-спартыўны комплекс. Фота-архіў «Гомана».

Наталья Арсеньева

УСКРЭСЬНІ

Ён уваскрос, ён дзесь між намі,
Ён там, дзе ў срэбным пыле лоз,
у сіней смуге над палямі
вісьць вясна

Ён уваскрос,

Ускрос, і зноў на Беларусі
перад сабой ідзе Хрыстос...
Здымае з душ насталых вусьціш,
благаслаўляе соладзь кроз.
Сяліб раскіданых прысады,
муры нязлічаных вязьніц
і тых,

што пагублялі радасьць,
на кроплі кропля й дзень пры дні...
Ідзе Хрыстос... Над ім дугою
ўстае густы блакіт нябёс,
а ногі ў ранах незагойных
кладуць сьляды на шэрань рос...
Дык прыпадзем

і вусны спалім
на тых сьлядох, што Бог-Хрыстос
губляе моўчкі йдучы ў далеч,
бо Ён ускрос,

Ён уваскрос!
Няхай над родным папялішчам
усьцяж галосіць нема лес
няхай крываваць нас і нішчаць —
ускрэсьне Край,

бо й Ён ускрос...
Устань-жа, устань,
Ускрэсьні сяньня

мой Край, як уваскрос Хрыстос!

1 9 5 3

Вялікодныя ўрачыстасьці

Штогод усё больш шырока праходзяць рэлігійныя ўрачыстасьці, прысьвечаныя найвялікшаму хрысьціянскаму сьвяту Вялікадню (Пасхе). Як вядома, сьвята гэтае займае цэнтральнае месца ў хрысьціянскім календары. Сьветная ж Пасха стала асабліва ўрачыстай, супала зь іншым праваслаўным сьвятам — Дабравесьнем. Набажэстны ў Бабруйску праходзілі ў некалькіх храмах, срод якіх — новаадчыненая Белая царква. Усьвешна зазначыць, што апошнім часам такіх падзеі ўсё больш прыцягваюць увагу моладзі. Гэта добры знак і падзея на адрозьненне нашых грамадства да спрадвечных агульначалавечых маральных і духоўных запаветаў.

Адраджаюцца цэрквы

14 кастрычніка летась на Пакровы на ўскрайку Глуска каля новага жыллёвага мікрараёна адбылася закладка Сьвятой Богаяўленскай царквы. У прысутнасьці шматлікіх удзельнікаў урачыстасьці, як веруючых, так і ня веруючых, спадчыні архіепіскапа Магілёўскага і Мсьціслаўскага Максіма, настаўніка Магілёўскага Кatedралянага сабора ай. шч. Геннадзя, настаўніка Сьвятой Богаяўленскай царквы Глускага прыходу іерэй Вячаслаў і інш. асьвяцілі месца збудаваньня царквы, сымвалічны крыж і камень, закладзены ў кут падмурка царквы. Архіепіскап Магілёўскі і Мсьціслаўскі Максім выступіў з казаньню, у якой выказаў дзякавальныя словы за іхны вымогі ў адраджэньні веры і збудаваньні царквы. Разам зь ёй адродзіцца й чалавечая душа, памельшае ў ёй злых учынкаў і памкненьняў. Ён заклікаў жыхароў Глуска дапамагчы будаўніцтву храма сваім непасрэдным удзелам у талачу, «а благаслаўны камень, закладзены сьціпя станецца непахіснай асновай храма ў імя Айца і Сына і Сьвятога Духа». Будучая царква мецьме зьверху выгляд крыжа з двума влікомі купаламі і пшо мельшымі. Да верхняй кропкі вышыня Храма дастане 39 метраў. Гэта будзе самае высокае збудаваньне ў Глуску. Наш карэспандэнт.

Вялікдзень у беларусаў-каталікоў

У ноч з 30 на 31 сакавіка ў Бабруйскім касьцёле сьв. Пітра і Паўла адбылася ўрачыстая літургія і сьвятая імя з нагоды Вялікодных сьвятаў. На самых сьціплым падліках, у касьцёле на Вельканой прыйшло блізка 300 вернікаў. У казані, зь якой ксьёндз Андэжэй Шчэнісны зьявіўся да прыходу, ён сказаў: «Ня зьмучаю ані здароўя, ані добрабыту, ані грошай, ані выгод, але, найперш, каб у вашых сэрцах уваскрос мёртвы дзітэтуль Ісус Хрыстос, каб паўстаў ён жывым з гробу, якім ёсьць сэрца, закрытае для любові і веры хрысьціянскай».

Хрысьціянскія місіянеры з Гамэрыкі

23-24 красавіка сёл. намаганьнямі грамады бабруйскіх евангельскіх хрысьціян пры ўдзеле амерыканскага хрысьціянскага суполкі «Новае Жыцьцё — 2000» былі аздажаны вечарыны, прысьвечаныя біблейскай евангельскай тэматыцы. Амерыканскія місіянеры распавядалі шматлікім слухачам, што сабраліся ў залі Палаца Культуры ВА «Бабруйскі раён» аб сутнасьці хрысьціянскага вучыньня, аб роля і асобе Ісуса Хрыста, адказвалі на пытаньні. У адзін зь вечароў дэманстраваліся фільм «Жыцьцё Ісуса». Кожны прыйшоўшы атрымаў у падарунак кніжку «Новага Запавету».

II-і зьезд БНФ

23-24 сакавіка ў Менску адбыўся 2-і зьезд Беларускага Народнага Фронту «Адраджэньне». У яго рабоце ўзялі ўдзел 443 дэлегаты з усіх рэгіёнаў Рэспублікі, а таксама з суполак БНФ па-за межамі Беларусі, у прыватнасьці зь Віленшчыны, Беластоцкай, Масквы, Ленінграду і інш. У якасьці дэлегатаў і гасьцей у рабоце зьезду ўдзельнічалі прадстаўнікі новых партыяў і грамадзкіх аб'яднаньняў: АБ 'яднаеў дэмакратычнай партыі Беларусі (АДПБ), Беларускай сацыяльна-дэмакратычнай Грамады (БСДГ), Беларускага сялянскага саюзу (БСС), Нацыянальна-дэмакратычнай партыі Беларусі (НДПБ), Сацыяльна-дэмакратычнай партыі Беларусі (СДПБ), Дэмакратычнага Саюзу (ДС), Таварыства беларускай мовы (ТБМ), Беларускага экалягічнага саюзу (БЭС), Сацыяльна-эканамічнага саюзу «Чарнобыль», Задаючаныя беларускіх студэнтаў, Менскага тэрадынага бацькоўскага камітэту, Уніцыйнай грамады, Шляхецкага зьвязу, Талачы, Мартыралёгу Беларусі, Беларускай грамадзянскай рады, Партыі незалежнасьці Беларусі і некаторых іншых згуртаваньняў. У зьездзе таксама ўдзельнічалі 77 дэлегатаў Савету розных узроўняў. Прывітаў БНФ падзвіжца ўласным вопытам прыехала 170 гасьцей зь Бельгіі, Італіі, Расеі, Украіны, Грузіі, Польшчы, ЗША. У якасьці назіральных прысутнічаў прадстаўнік ЦК КПБ.

На парадак дня зьезду былі вынесены пытаньні аб прыняцьці новага Статуту Фронту, праграмае заявы й перавыбары кіраўніцтва. Пасьля благаслаўленьня зьезду сьвятарамі праваслаўнае, евангельскае й грэка-каталіцкае канфэсіяў зь прыватнымі словамі выступіў Васіль Быкаў. Ён сказаў, што нацыя перажывае ўсеагульны духоўны й эканамічны крызіс, што ўратавацца, як народ і нацыя мы можам толькі ўласнымі сіламі. «Ніхто нас не ўратае, калі мы першаче не спазнаем маштабы нашых бед, а таксама памеры нашай сілы, якая закладзена ў фізічнай і духоўнай аснове нашага этнасу, у нашай шматпакутнай гісторыі, ва ўсім, што нам перадалі ў спадчыну нашыя продкі разам з нашай багацлавленай зямлёю». «Веліч нашае мэты, унікальны гістарычны шанец вымагаюць ад нас наважыцца на самае вялікае, якім зьяўляецца суверэнітэт, дэмакратыя, свабода і адраджэньне. Мы гэта павінны разумець з гранічнай выразнасьцю, бо адступіць нам няма куды, зьзоду бездань і нязьвіт — і для нас, і для нашых дзяцей, і для грамадства, і для нашае шматпакутнае нацыя».

З палітычным дакладам выступіў старшыня

Сойму БНФ Зьіон Пазыня. Ягонае прамова, у якой былі падведзены вынікі дзейнасьці Фронту за два з паловаю гады існаваньня, вызначалася незалежніцкім пафасам. Вызначоўчы прыкрытаты руху, на першае месца Зьіон Пазыня паставіў суверэнітэт, на другое — антыкамунізм. Далей ён сфармуляваў асноўныя мэты руху, якім зьяўляюцца адраджэньне народнага жыцьця й культурна-нацыянальнае сьвядомасьці празь інтэграцыю ўсяго рэспубліканскага грамадства й аднаўленьне грамадзянскае супольнасьці.

У другі дзень работы зьезду была прынята Праграма заявы БНФ. Яе вызначае канструктыўнасьць, у ёй выкладзена прывабная канцэпцыя будучае Беларусі, якая павінна стаць незалежнай дзяржавай, а галоўнай каштоўнасьцю ў ёй — вольны чалавек.

Праз зьдэбыцьцё суверэнітэту БНФ намагаецца вярнуць нашу Рэспубліку ў сям'ю эўрапейскіх народаў, аднавіць яе маральныя, культурныя й сацыяльныя каштоўнасьці, стварыць сучасную эфэктыўную сістэму адукацыі й мэдыцыны, дэмакратызаваць яе, вярнуць мову, традыцыі й веру продкам, аднавіць нацыянальную кансалідацыю. Адродзілася нацыя зноўдзе ператунак ад наступстваў Чарнобыля, сама распрадзіцца п'янам свае працы й міжнароднай дапамогаю.

Дэклараваўшы найвышэйшыя ідэалы — Свабоду, Незалежнасьць і Адраджэньне, БНФ прапанаваў праграму іхнага зьдэбыцьця пад назваю «Шлях да Свабоды».

На зьездзе быў прыняты шэраг Ухвалаў (розьлічваюць) і Зааротаў па актуальных пытаньнях грамадзка-палітычнага жыцьця.

Ацэньваючы значэньне 2-га зьезду БНФ, трэба зазначыць, што ён меў канструктыўны характар, прапанаваў рэальную канцэпцыю будучыні Беларусі й яе зьдэбыцьця, паказаў, што за два з паловаю гады існаваньня Фронт стаў сур'ёзнай, на жаль, пакуль што адзінай на Беларусі апазыцыйнай рэальнай арганізацыяй. Згубіўшы за гэты перыяд у колькасьці, БНФ прыдбаў у якасьці асабліва гэтыя словы датычэцца прадстаўніцтва Фронту ў Саветах.

Вызначоўчы на зьездзе сваё стаўленьне да кампартыі, дэлегаты канчаткова акрэсьлілі антыкамунізм руху. У кантэксце красавіцкае рэформы існае і прагнозу экспэртаў яшчэ большага ўсплеску дэфіцыту празь 1,5-2 месяцы, адкрыты антыкамунізм Фронту можа стаць велікай прывабнасьцю для жыхароў Беларусі, якія ўжо празь 1,5-2 месяцы ачуваюць ад зьвязаных з рэферэндумам ілюзію.

Паводле публікацыі «Навінаў БНФ»

Заметки стороннего наблюдателя по поводу одной бесплодной дискуссии

Близка двух месяцаў таму, напярэдадні ўсесаюзнага рэферэндуму на старонках бабруйскай раённай газеты «Трыбуна Працы» прайшла вострая і бескампрамісная палітычная дыскусія, якая была распачата лістом у рэдакцыю газеты дырэктара бабруйскага сьлягастэхнікума сп. Карпекіна (гл. «Трыбуна Працы» №11 ад 26 студзеня 1991г. і наступныя №№).

Упэўнены, што гэтая спрэчка не засталася па-за ўвагай нашых чытачоў, таму сьведома ўнікаем пераказу думак апанентаў і якога-кольвечы каментару. Шчыра кажучы, вынік гэтае палітычнае дуэлі застаўся незразумелым: рэдакцыя раёнкі пасьпяшалася «зьвесці партыю ў нічыю». Як нам падаецца — зарана. І таму на сваіх старонках мы друкуем

Ну что, господа демократы? Получили? Ну, признайтесь, навешал вам Карпекин. Вы его давно схоронили... Ан, нет! Жив курилка! Воспрянул потрепанный Феникс, распушил пронафталиненные перья да еще матерком вас кроет, гражданской войной страшает. Впору от испуга в штаны наложить.

Вы ему свой аргументик, а он в ответ: дескать, неоригинально, господа, плагиат-с. Читайте вот Шафаревича, том такой-то, страница такая-то. У-у-у, начи-итанный! Да еще схематичностью мышления попрекает, контра. И самое обидное, что ведь прав. Нас-то целых семьдесят лет от этого самого мышления отучали. Результат налицо- «штампованные демократы». Впрочем, на по-

верку и его «колбаса», начиненная цитатами монархиста Солженицина, утописта Маркса и человеконенавистника Ульянова оказывается не менее пресной.

Роздано, как говорится, всем сестрам по серьгам. И вам, товарищ Вавуло, нужно еще очень серьезно работать над стилем. Вы ведь как пишете - двухстопным ямбом, а тов. Карпекин этого ну, никак не приемлет. Так что перестраивайтесь и слагайте свои вирши трехстопным дактилем, ну уж, в крайнем случае, анапестом да и то исключительно с женской рифмой!

Бедный, несчастный Коля Румянцев, позволь, я слезами омою твое детское веснушчатое лицо. Ты троечник, и не читаешь Бердяева, Карла

Маркса, Ленина и Карпекина. И в этом твоя ошибка.

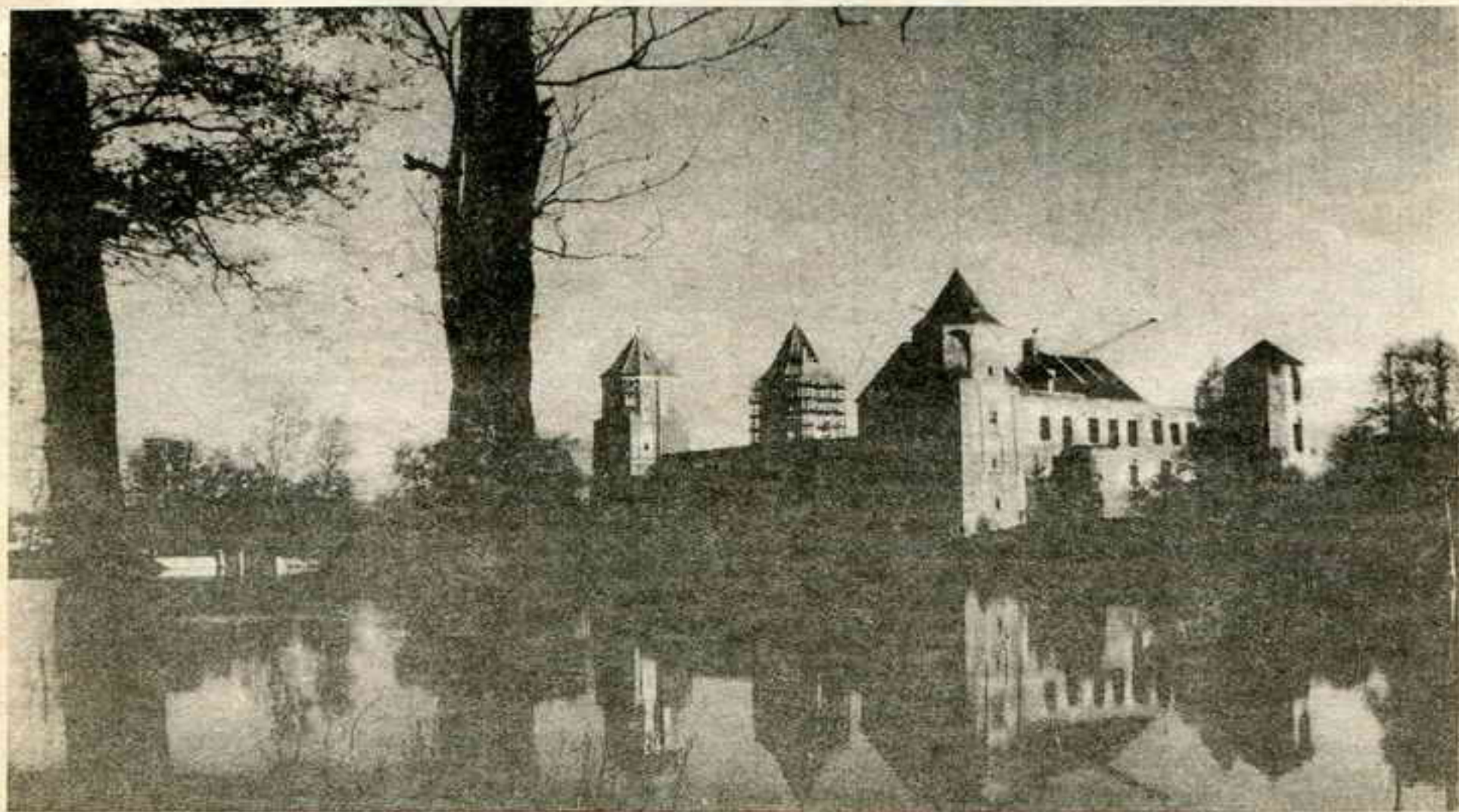
Ты еще юн, но уже развращен и обманут этими гадкими дядями, что лживо именуют себя «демократами». Ты молод и не знаешь, что самая опасная змея жалит хвостом, а главное оружие Карпекиных-их демагогия, которой трудно противостоять, ибо она не подчиняется законам нормальной человеческой логики.

Уверен, еще в начале, оппоненты Карпекина допустили принципиальную тактическую ошибку, на полном серьезе включившись в бесплодную полемику и водрузив тем самым на лысеющее чело борца с демократической проказой ореол мученика, этакое местного Христа от марксизма, страдающего

за свои убеждения. Заштатный сталинизм взмыл на гребне популярности, и положение его сейчас весьма завидно. Будь я на месте Карпекина-немедленно просил бы за рубежом политического убежища в качестве диссидентствующего коммуниста.

Что же, достойный урок. Убеждающий кстати, что лучший метод борьбы в подобных случаях это отсутствие и избежание какой-либо борьбы. Как говорится: «собака лает, ветер носит». Предоставим Карпекиным умереть от старости. Ибо главное оружие против них-время. И в этом мой милый Коля Румянцев главное твое преимущество.

Посторонний

◆ Мірскі замак. Фота Алеся Бобрыка

Пажар 1904 году

Са школьных часоў бачышась з нас захавала ўяўленьне пра гісторыю, як пра навуку сумную ды малацікавую. Корпаюцца, маўляў, тыя небаракі-гісторыкі ў пажаўцельных паперках, чмыхаючы ад архіўнага пылу, шукаюць з рыдлёўкай даўно зніклыя гарадзішчы, сумна, адным словам. І толькі сапраўдны знаўца і заўзятар мінуўшчыны ведае, што гісторыя, як бы тая цудоўная краіна, заселена людзьмі: слыннымі і невядомымі, добрымі і хіжымі, людзьмі зь іх пачуцьцямі, радасьцямі і смуткам. Яшчэ ці жавей, калі лёсы гэтых людзей атрымліваюць нечаканы працяг у жыцьці іных нашчадкаў, у дні сёняшнім.

Менавіта такога кшталту гісторыя, якую я пачуў і запісаў ад Пятра Іосіфавіча Плевако.

...Пра пажар 1904 году ў Бабруйску зараз наўрадці хто памятае. Між тым, падзея гэтая сталася для горада болей, як трагічнай: агнём была знішчана пераважная большасьць драўляных дамоў бабруйскіх мяшчанаў ад былой Паўднёвай (цяпер - Сьвярдлова) ажно да Менскай вуліцы.

Горад будаваўся з пачатку 19-га стагодзьдзя паўкругам за крапаснымі сьценамі на былых палігонах. Ад цэнтру-крэпасні вуліцы разыходзіліся радыяльна, паказваючы накірункі на Слуцк, Глуск, Менск, Лукі, абягалі крэпасць паўкругам (Палігонная, Мураўёўская, Альхоўская і інш.). Па стратэ-

ічных меркаваньнях не дазвалялася ўзводзіць каменныя будынкі, нават вышынны цаглянага фундаменту абмяжоўвалася 50 см. Толькі за некалькі гадоў да новага 20-га стагодзьдзя ў Бабруйску зьявіліся некалькі цагляных пабудоваў, зь якіх цяпер згадаем перадусім трохпавярховую гаспадарчую Незабітоўскага (1898), якая перажыла пажар 1904г. і пратрывала да самых апошніх дзён, пакуль ня была зьнявечана рукамі савецкіх герастратаў.

Было лета 1904 году. Ліпень. Пятніца. К вечару крыху адпусьціла дзённяя сьпека, і гаспадары на старой яўрэйскай завяздзёнцы сьпыхалася далекчы халы да заходу сонца. Муж меў гектар зямлі, на якім трымаў скаціну. Купляў каровы, авечкі, гадаваў, адкормліваў і зноў прадаваў. Тым і жыў. Тамсама на Паўднёвай вуліцы мясьцілася хата і невялікі яблычаны садок.

Вымеўшы хваёвым вёнікам зь печы, кабета аднесла залу ў сенцы ды адчыніла дзьверы, каб выходзіў куродым. Яна яшчэ завіхалася каля дзежы, калі ў сенцы дзьмухнуў вецер, і цэльны рой зырккіх жарынак закруціўся, узьнімаючыся ўгору. Праз колькі імгненьняў успыхнула саламяная страх. Ад ветру полымя перакінула ся на адрыву, адтуль да суседняе хаты...

Полымя бушавала ў горадзе зь пятніцы да серады. З Асіповіч і Жлобіна тэрмінова прыбылі пажарныя цягнікі,

але і яны не далі рады агню. Узьнятыя гарачым наветрам паперы Гарадское Упраўы знаходзілі пасяля ажно ў Любонічах. За пяць дзён горад выгарэў дашчэнту.

Асаблівую пікантнасьць сітуацыі надавала тое, што большасьць са згарэлых будынкаў была застрахована. І Пецярбурзкаму страхавому таварыству «Якорь» сталі пагражаць такія вялізныя выдаткі, якія няжартам абяцалі пусьціць з торбай і саму кампанію і яе ўладальнікаў.

Тэрмінова за вялікія грошы былі наняты лепшыя адвакаты, якія і вынайшлі байку пра тое, што горад загарэўся... ад жарынікі, якая выляцела з трубы ішоўшата цягніка. Для кампаніі Лібава-Роменскай чыгункі гэтка абарот справы стаўся поўнай нечаканасьцю. Але, надзіва, знайшліся й сьведкі, якія пад прысягай паказалі, што ўсё было менавіта так.

Але і на гэтым нашая гісторыя не канчаецца. Калі сёньня йсьці па Інтэрнацыянальнай ўздоўж гарадскога парку, не даходзячы алеі з помнікам, прыглядзеўшыся, можна заўважыць разложысты куст бэзу. Яшчэ гадоў дваццаць пяць таму на гэтым месцы стаяла сядзіба вядомага ў Бабруйску гадзіннікавага майстра Катоўскага, дарэчы роднага дзядзькі Рыгора Катоўскага - славутага героя грамадзянскай вайны Жонка Катоўскага, трэба дадаць, якраз наймалася прыглядаць за скацінай да вышэйпамянанага яўрэя па-

гарэлыя.

Тады ж да Катоўскіх хадзіў доўгі рудаўсы тэлеграфіст са станцыі, заляцаўся ён да Катоўскай-дачкі. Так прыйшоўшы аднаго разу і прыймаўшы чарку другую, што падавала патэнцыяльнаму зяцю гаспадарыня з гэтай нагоды гаспадарыня, па чаў ён жаліцца, што вось, маўляў, з-за гэтага пажару наклалі на ўсю чыгунку вялізны штраф, а таму зьменьшылі жалаваньне, і што зь вясельлем, мусіць, прыдзецца пачакаць...

— Як жэ так?! - ускінула ся без пяці хвілін цешча. — Ці ж Бог мяне вачыма абдзяліў? Няўжо я нічога не бачыла? Гэта ж я якраз тады каровы на валу пасьвіла: як цягнік ішоў, хата ўжо гарэла!

Пачуўшы гэта, ды ня будучы дурнем, пацягнуў тэлеграфіст раззлаваную бабу да начальніка станцыі, той да начальніка чыгункі... Закрыліся судовае кола ў адваротны бок. На судзе Катоўская прысягнула на Бібліі, ды расказала, што бачыла. Кажуць, ёй зацікаўленьня людзі пяцьсот рублёў давалі. Вялікікія па тых часоў грошы. Ня тое, што зараз.

Алесь Лес

Калі Бог хоча пакараць чалавека, ён забірае ў яго розум. Такі чалавек, звычайна, бярэ ў рукі сякеру, лезе на дрэва ды пачынае рубіць якраз той сук, на якім сам

Бабруйская крэпасць ізноў у аблозе

сядзіць. Астатнія людзі безпамылкова па гэтых ягоных дзеяньнях, вызначаюць, што перад імі-дурань, але сам жа ён сябе такім ня лічыць, пагардліва пазіраючы навокал, ён наадварот уважае сябе за вялікага разумніка, да таго ж яшчэ спрытнейшага ад усіх: ён прыдбацьме сабе такі неабходны ў гаспадарцы сук ды яшчэ з найменьшымі вытворчымі затратамі, бо рубіць самы найбліжэйшы да сябе.

Менавіта так гіне нацыя, пазбаўленая гістарычнае самасьведомасьці ня глядзячы ў будучыню і ня ведаючы мінулага, народ коціцца ў бездань

сацыяльнага і культурнага заняпаду, бо духоўная галечка-верны шлях да галечы матэрыяльнай.

Варварства, дзікуства, ці можа вар'яцтва, якім словам азначыць дзеянні тых бязродных манкуртаў, што крадуць, адбіваючы з муроў крапасных бастыёнаў старажытную цэглу, каб будаваць зь яе сабе гаражы? Тое, што не зрабіў Напалеон, зрабіцьмуць сучасныя аматары дармаўшчынікі: Бабруйская крэпасць сустрэне свой 200-гадовы юбілей у лепшым выпадку ў выглядзе руінаў, а ў горшым...

Гіне гістарычна-культурны

помнік, пра які неўзабаве экскурсаводы будуць казаць: вось рэшткі бабруйскай крэпасці, калісьці самай моцнай у Эўропе, стаўшай ахвярай цывілізаванага варварства, а вось гаражы цывілізаваных дзікуноў, пабудаваныя з калісьці лепшай у Эўропе цэглы...

Ганьба і сорам! Ці здолее хто-небудзь узяць пад ахову старажытныя муры і абараніць ад скону нашу гістарычную памяць ці яна загіне ва ўласніцкіх пабудовах савецкіх прапаршчыкаў ды іншых жлабоў?

ГОМАНВЕЦ

Кірыліца ці лацінка?

Багата каму зараз гэтае пытаньне падаецца штучным і надуманым. Гэта, аднак, далёка ня так. Беларуская мова гістарычна мае дзьве графічныя асновы: кірыліца (гражданка) і лацінка, кажная зь якіх дастаткова поўна адпавядае яе фанетычнаму ладу.

І калі зь першай усё больш-менш зразумела, то другая мае ў наш час як шчырых заўзятараў, так і ня менш шчырых ворагаў.

Кірылічнае пісьмо прыйшло да нас зь Бізантыі разам з хрысьціянскімі місіянерамі недзе ў X стагодзьдзі і паўстала з альфабэту царкоўнаславянскага, які, у сваю чаргу, паходзіць ад старажытнагрэцкае абэцэды. Наўрад ці варта казаць зараз, што кірылічнае пісьмо атрымала ў славянскім сьвечце шырокі распаўсюд. Кірылічнымі літарамі Вялікі беларускі асьветнік Скарына друкаваў свае кнігі, кірыліцай напісана большая частка беларускіх летапісаў, помнік беларускае гісторыі Статут Вялікага Княства Літоўскага. Мадэрнізаванай кірыліцай, што атрымала назву «гражданка» карыстаемся сёньня і мы з вамі.

Лацінская ж графіка вядзе свой радавод ад сярэдневечнае латыні і прыйшла на

Беларусь праз Польшчу. Памыляюцца, аднак, тыя, хто лічыць, што лацінка займае нязначнае мейсца ў беларускай гісторыі. Траха не ўвесь перыяд 17 - 20 стагодзьдзяў — гэта перыяд лацінкі. Творчасць Дуніна-Марцінкевіча, Багушэвіча, «Мужыцкая Праўда» Кастуся Каліноўскага — гэта таксама прыклады выкарыстаньня лацінскае графікі.

Яшчэ на пачатку нашага стагодзьдзя праблема ўжытку аднаго з двух беларускіх альфабэтаў паўстала перад дзеясламі адраджэнцага «нашаніўскага» перыяду. Пра тое, што пытаньне гэтае зусім ня было простым сьведчыць апытаньне, якое ў 1910 г. правяла рэдакцыя газеты «Наша Ніва» ды іншыя рэдакцыі ў пазьнейшым часе. Справа гэтая знайшла свой водгук і ў беларускіх навуковых установах. 14 лістапада 1926 году ў Менску Інбелкульт склікаў Акадэмічную канфэрэнцыю дзеля рэформы беларускай азбукі і правапісу, на якой, між іншым, абгаворвалася і думка аб замене гражданкі лацінкай.

Аналагічнае апытаньне ў канцы 1930 году правяла між сваіх чытачоў і газета «Шлях Моладзі». Вынік стаўся досыць цікавым, і з таго часу

ў кожным з нумароў газеты прыблізна палова матэр'ялаў друкавалася лацінкай, палова - гражданкай.

Чаму ж аднак пытаньне гэтае скрозь дзесяцігодзьдзі паўстала ізноў, пагражаючы зьмяніць выгляд беларускіх газэтаў, часопісаў, кніг?

Справа альфабэту ў беларускім нацыянальным жыцьці, такім чынам, ня простая. Сам гістарычны лёс нашае Бацькаўшчыны скамплікаваў яе, як адну са шматлікіх праяваў глыбокага і балючага дуалізму ў беларускай культуры, якая зазнала ўплыў дзвух эўрапейскіх культурных плыняў: усходняй і заходняй. Зрэшты, сёньня праблема выкарыстаньня лацінкі ці кірыліцы — гэта праблема прыналежнасьці беларускае нацыі да ўсходняй ці заходнеэўрапейскай супольнасьці.

І яшчэ адзін аспект праблемы. У наш час, час адраджэньня беларускае мовы цалкам зразумелай, лагічнай і абгрунтаванай падаецца тэндэнцыя да разьвіцьця яе ўласнага творчага патэнцыялу, імкненьне захаваць і абараніць яе сваеасаблівасьць і самабытнасьць, зрабіць яе як мага больш непадобнай да іншых моваў, асабліва роднасных і блізкіх

па гучаньню, выпрацаваўшы, такім чынам, на будучыню «імунітэт» супроць асіміляцыі і засьмечваньня лексікі іншамовнымі запазычэньнямі. Безумоўна, самым прыдатным варыянтам сталася б выпрацоўка нейкае дагоднае сынтэзы, ці стварэньне свайго арыгінальнага беларускага альфабэту. Ажно гэта — справа будучыні.

Алесь БОБРЫК

Аа	Аа	(а)	*агульнабеларускі фрыкатыўны гук.
Вв	Вв	(в)	**задненёбны выбухны.
Сс	Цц	(ц)	Сустрэкаецца ў запазычаных словах: «онта», «танак», «гірса» ды інш.
Сс'	—	(с')	***эўрапейскае сярэдняе «эль».
Сс''	Чч	(ч)	Сустрэкаецца ў запазычаных словах: «калёнія», «калёгія», «клуб».
Дд	Дд	(д)	
Ее	Ээ	(э)	
Фф	Фф	(ф)	
Гг	Гг	(г)	
Гг''	—	(г')	
Іі	Іі	(і)	
Кк	Кк	(к)	
Лл	Лл	(л)	
Лл''	—	(л')	
Мм	Мм	(м)	
Нн	Нн	(н)	
Нн''	—	(н')	
Оо	Оо	(о)	
Рр	Рр	(р)	
Рр'	—	(р')	
Сс	Сс	(с)	
Сс'	Шш	(ш)	
Тт	Тт	(т)	
Уу	Уу	(у)	
Уу'	Ўў	(ў)	
Вв	Вв	(в)	
Уу	Уу	(у)	
Зз	Зз	(з)	
Зз'	—	(з')	
Зз''	Жж	(ж)	
Дз дз	Дз дз	(дз)	
Дз дз'	Дж аж	(дж)	
—	Ее	(е)	
—	Ее'	(е')	
—	Юю	(ю)	
—	Яя	(я)	

Ex libris

Наступныя чатыры кніжкі, якія мы прадстаўляем сёньня ў нашай рубрыцы павіны прыцягнуць увагу перш за ўсё прыхільнікаў гістарычнай мінуўшчыны нашага краю.

Мікола Ермаловіч «Старажытная Беларусь. Полацкі і Наваградскі перыяды». На сёняшні дзень гэта, бадай, найбольш грунтоўная гістарычная праца па азначанаму перыяду беларускае гісторыі, якая ўжо зараз цалкам прыдатна для выкарыстаньня ў якасьці школьнага падручніка замест цяперашняга ідэялагізаванага сурогата. Галоўная вартасць гэтай кнігі ў тым, што ў ёй нарэшце выкладаецца несакажонная пазбаўленая вялікадзяржаўных догмаў гісторыя старажытнай беларускай дзяржавы. Кніга выдадзена Менскім выдавецтвам «Мастацкая літаратура» накладам 20.000 асобнікаў. Кошт 2руб.40кап.

Літаральна дзімі на паліцах кнігарань зьявілася другое перавыданьне яшчэ адной кніжкі гэтага славнага аўтара — «Па сьлядах аднаго міфа». Як і папярэдняя праца — гэта гіста-

рычнае дасьледаваньне, прысьвечанае пачатковаму перыяду паўстаньня ў 50-60-годах 13 ст. Вялікага Княства Літоўскага. На падставе вывучэньня шматлікіх летапісных дакументаў аўтар абвясняе гістарычную догму аб заваяваньні Беларусі літоўскімі феодаламі, пераканаўча даводзіць ўтварэньне ў гэты час першай беларускай дзяржавы. Наклад 11.000 асобнікаў. Кошт 1руб. 20кап.

Спадзяемся, прыхільна сустрэцьмуць чытачы і кнігу вядомага беларускага пісьменьніка Кастуся Тарасава «Памяць пра легенды. Постаці беларускай мінуўшчыны», у якой аўтар у добрым захапляючым стылі апавядае аб найбольш таямнічых для шырокіх колаў чытачоў старонках мінуўшчыны Беларусі. Пісьменьнік уводзіць нас у сьвет паганскіх багоў, прыадчыняе завесу цемры над падзеямі Грэнвальскай бітвы, зьвяртаецца да часоў Міндоўга, малюе зырккі постаці Сімяна Полацкага, Сымона Буднага, Вішэнта Дуніна-Марцінкевіча.

Трэба закінуць колькі добрых сло-

ваўі на адрас выдавецтва «Полымя», якое да свайго гонару здолела надрукаваць высокамастацкі, фэйны ва ўсіх адносінах паліграфічны твор. Наклад кніжкі 12.000 асобнікаў. Кошт 2руб. 80кап.

Таксама мусім параіць заўзятарам беларускай мінуўшчыны зьвярнуцца да кніжкі **Алесь Краўцэвіч «Майстар—наш продак»** выпушчанай сталічным выдавецтвам «Народная асвета».

Грунтуючыся на шматгадовых архэалагічных дасьледаваньнях, навукоўца займаецца апавяданьнем аб побыце й занятках нашых продкаў у 14—17 стагодзьдзях.

Зьцікаўлены чытач даведзецца, як знайшлі Мірскую ратушу, наведае пагоркі Наваградчыны, спустыцца ў архэалагічныя раскопы Ашмян, Гародні, Наваградка. Аповяд суправаджаюць дыяграфічныя ілюстрацыі. Наклад 13.000 асобнікаў, кошт—усяго 15 кап.

Мікалай Азарэвіч

Здавін Бабруйск быў горадам трох рэлігій: праваслаўя, каталіцызму і іудаізму, і гэтым быў у нечым падобным на старажытны Ерусалім.

Яшчэ ў 1932 годзе ў Бабруйску налічвалася сем цэркваў адзін касцёл і 32 синагогі. Спатрэбілася пяцьдзесят гадоў, каб зруйнаваць тое, што можна было зруйнаваць і адабраць тое, што можна было адабраць...

Будыны бабруйскіх синагог яшчэ і сёння ўпрыгожваюць горад сваёй адметнай архітэктурай, а адзіная на сёння дзеючая синагога месціцца ў маленькім дамку на прыватнай кватэры...

У сьвята не прынята ўспамінаць аб сумным, тым болей, калі гэта сьвята народа, жыццёвай філасофіяй якога стаў іранічны пагляд на жыццё ўвогуле, на бясконцыя жыццёвыя праблемы і на сябе ў гэтым жыцці.

Назва яўрэйскага сьвята «Песах» літаральна перакладаецца як «род гаворыць», а прысьвечана яно біблейскаму выходу яўрэяў зь Егіпту тры тысячы гадоў таму. Так растлумачыў нам рэбе Хоня Мішуловіч, вучань Любавіцкага рэбе, які спецыяльна для правядзеньня сьвята прыбыў у Бабруйск са Злучаных Штатаў. У сваім інтэрвію ён сказаў:

Хоня Мішуловіч: Я хачу блаславіць вас усіх, хто зацікавіўся нашым сьвятам, хто дапамагае і садзейнічае далейшаму распаўсюджваньню ведаў пра яго. Дай жа Бог, каб вы былі заўжды здаровыя й маглі дапамагаць, а таксама вучыць гэтакіх іншых.

Сьвята для мяне, перш за ўсё гэта радасьць, і са свайго боку я зраблю ўсё, каб яно сталася менавіта такім. Гэтым, аднак, яно не абмяжоўваецца. Бо на працягу сьвята шмат будзе такога, што павінна распавесці сучасным яўрэям аб тым, якім быў наш народ тры тысячы гадоў таму. Сама ягонае назва «Песах» складаецца з двух словаў: «род гаворыць».

«Гоман»: Яшчэ ў 1932 годзе ў Бабруйску налічвалася больш трох дзесяткаў синагог. Зараз, праз шэсьцьдзесят гадоў засталася адна. Ці лічыце вы патрэбным адраджаць іх пазнова?

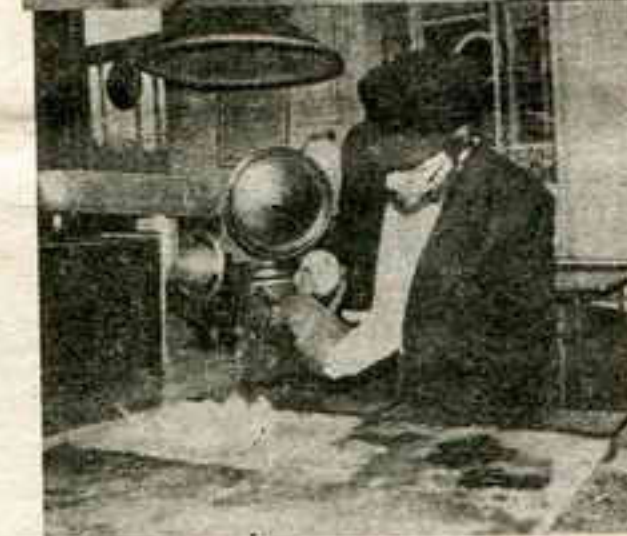
Х.М.: Канечне, гэта патрэбна. Але ўсё павінны рабіць зацікаўленыя людзі, якія б сур'ёзна гэтым займаліся. Тут нават адзін чалавек здольны зрабіць шмат...

«Г»: Як вы ставіцеся ў сувязі з гэтым да патрабаваньняў, аб перадачы рэлігійных будынкаў, занятых зараз іншымі гарадскімі ўстановамі?

Х.М.: Я толькі госьць. Людзі, якія будуць гэтым займацца, натуральна павінны падумаць, якім чынам гэта зрабіць. І тутакра вельмі важная дапамога ўсіх, у тым ліку і з вашага боку

П Е С А Х

прэсы.
«Г»:—Ці не маглі б вы крыху распавесці пра сябе?

Х.М.:—Я нарадзіўся ў Самаркандзе. Калі мне было ўсяго восем месяцаў, бацькі пераехалі ў Ізраіль. Я ніколі не размаўляў па-руску, у сям'і гаварылі на ідыш. Бацькі мае былі артадоксамі. Бацька ў Расіі быў «барада». Маці заўжды па яўрэйскаму звычайу хадзіла ў парыку з пакрытай галавой.

Я вучыўся ў Любавіцкай яўрэйскай рэлігійнай школе да 18 гадоў, затым паступіў і скончыў ешыву, паехаў у злучаныя Штаты, дзе правёў два гады. Па сканчэньні гэтай вышэйшай рэлігійнай установы выпускнік атрымлівае дыплом равіна (духоўнага настаўніка). Да канца навучаньня мне застаецца яшчэ некалькі месяцаў. Даведаўшыся, што тутакра ў Расіі патрабуюцца для синагог рэбе, я спецыяльна зрабіў перапынак у навучаньні.

«Г»:—Ці доўга вы мяркуеце прабыць у Бабруйску, на беларускай зямлі?

Х.М.:—Я прыехаў упершыню спецыяльна, каб правесці маючае адбыцца сьвята. Бо йснуе досыць багата разнастайных рэчаў, яўрэйскіх абрадаў, забытых і згубленых за семдзесят гадоў, пра якія я спадзяюся раскажаць людзям. Пасьля заканчэньня ўрачыстасцяў я яшчэ месяц прабуду ў Мінску.

«Г»:—Чаму вы выбралі менавіта Бабруйск?

Х.М.:—Я не выбіраў, дакладней, не я выбіраў. У Саюзе зараз знаходзіцца яшчэ некалькі чалавек, пасланых з такой самай мэтай: у Маскве, Мінску. Хачу, аднак, сказаць, што мне вельмі падабаецца на Беларусі, тутакра, як мне падалося, лягчэй працаваць, я адчуваю падтрымку і дапамогу з боку людзей.

«Г»:—Як вы будзеце праводзіць само сьвята?

Х.М.:—Як гэта будзе? Мяркую, гэта мы ўбачым пад час самога сьвята. Паводле канонаў у дні Песаха яўрэі ядуць спецыяльную кашэрную ежу. Для яе гатаваньня выкарыстоўваюцца асьвечаны посуд і пліты. Есьць яшчэ багата разнастайных абрадаў, аб якіх проста немагчыма распавесці каротка.

Увогуле ж, усё, што мы будзем рабіць у час сьвята, мы будзем рабіць «міт сімха», з радасьцю, зь песнямі.

«Г»:—Са свайго боку нам застаецца сказаць, што для нас вялікая радасьць сустракаць, бачыць вас на беларускай зямлі, у нашым горадзе, найперш таму, што любое сьвята ў ім — гэта сьвята ўсіх яго жыхароў, незалежна ад веравызнаньня і нацыянальнай прыналежнасьці.

Дзякуй за інтэрвію.

Алесь БОБРЫК

Імена, вставшие из небытия

Такова, наўверное, свойство чалавечэскага мышлэння: калі зло, случившееся не на наших глазах, слишком велико, не соизмеримо с умопостижимыми масштабами, в него трудно поверить. Как можно представить себе все те смертные муки, которые выпали во Второй мировой войне на долю еврейского народа? Как вместить в свою душу боль шести миллионов смертей, шесть миллионов убийств безо всякой вины, неумолимую гибель, постигшую людей не за то, что они делали или во что верили, а за то только, что были евреями.

Одна беда из неисчислимых случилась весенним днем 1943 года. Четверо детей семьи Тоннебаум из

Денин в возрасте от пяти до одиннадцати лет были убиты в нацистском лагере Собибор.

В такой же весенний день—11 апреля—их имена вновь прозвучали. В этот день—День Памяти Жертв нацизма—в еврейских общинах всего мира кроме традиционной поминальной молитвы и минуты молчания были прочитаны нескончаемые списки имен погибших. Тысячи людей читали часами, а где-то и весь день имена расстрелянных и сожженных, замученных в концлагерях и удушенных в газовых камерах. На мгновение как бы встали из небытия почтенные старцы и пламенные юноши, мечтательные девушки и хлопотливые матери, музыканты и поэты, ремесленники и уче-

ные. Ожили имена легендарной Анны Франк, так и недописавшей свой дневник и безвестной крестьянки из деревни Селибы Березинского района Минской области Иды Фельдман, расстреляной вместе со своими детьми: Меером, тринадцати лет, Фаней, десяти лет и одиннадцатимесячной Танечкой.

Кажется непостижимым, что долгие годы у нас нельзя было говорить об этом чудовищном геноциде, нельзя было писать на надгробных камнях братских могил, что под ними лежат замученные фашистами евреи. Когда у деревни Каменки, что под Бобруйском, на народные деньги был поставлен скромный памятник нескольким тысячам жертв бобруйского гет-

то, расстрелянным там вместе с группой военнопленных, один из партийных чиновников старательно ощупывал выбитую на граните пятиконечную звезду, стараясь найти в ней «замаскированный» дополнительный луч. На небольшой плите места для имен не хватило, для тех имен, что звучали когда-то: Александров Шмуэл, философ, мудрец, корпевший над своими пыльными фолиантами, красавица Инга Баскина и ее отец—лихой красноармеец Гражданской, работника Юда Голодец...

Может быть, не забывая о судьбах народов, мы поймем наконец, что они слагаются не из абстрактных идей, а из простых и неповторимых человеческих судеб.

Илья Родов.

Passe possible (прайшоўшае магчымае)

Давайце глядзець праўдзе ў вочы: мы жывем у непрадказальным сьвеце, дзе нейкая, выпадковая дробязь часам парушае нават самы трывалы парадак рэчаў і раптоўна наварочвае хаду гісторыі ў самым нечаканым кірунку.

Узгадаем, напрыклад, падзеі амаль трохсотгадовае даўнасьці, калі вырашаўся лёс Эўропы дый усяго сьвету.

Што адбылося б, уявіце, калі б малады і гарачы швэдзкі кароль Карл-ХІІ паслухаўся ўсё ж сваіх старых фельдмаршалаў і не паехаў бы адзін у разьведку перад Палтаўскай бітвай? Пэўна, не атрымаў бы кулю ад каза-

чага разьезда, і ў дзень бойкі сам кіраваў бы вайсковымі дзеяньнямі. А што азначала ў тых часы адсутнасьць ваяводы на полі боя? Амаль стопрацэнтную паразу замест таго, каб у чарговы раз швэдзкай гвардыі разьбіць Пятровы пацешныя палкі.

І хоць, як кажуць, гісторыя ня церпіць умоўнага ладу, уявім сабе, што ў выніку азначаных падзей лёс нашае старонкі стаўся б зусім іншым...

І загучаў бы на беларускіх вуліцах не «великий русский язык», а вялікі «svensk språk» і на пытаньне «Talar ni vitryska?» (Вы гаворыце па-беларуску?) гучала б гнеўнае

«Jag tycker inte vitryska!» (Мне не падабаецца беларуская мова! Я размаўляю толькі па-швэдску!) адэкватнае таму, што мы чуем сёньня: «Говорите на нормальном языке!»

Пры ўсім гэтым, аднак, швэды крыху больш цывілізаваныя ад маскоўцаў, няма ў іх і бальшавікоў, і, мусібыць, швэдзкая акупацыйная адміністрацыя была б больш талерантнай у пытаньнях нацыянальнасьці...

Але ўсё гэта адно бясплённае летуценьні. Чаго ня было, таго й ня будзе...

Хаця ёсьць, ёсьць адзін спосаб. Абяўчае, значыцца, Беларусь вайну

Швэцы... і адразу ж здаецца на літасьць пераможцы.

Так што — вучыце швэдзкую мову! Яна магла б вам спатрэбіцца (гл. спачатку).

Наш практыкум: Як папрасіць у швэда хлеба з чорнай ікрой.

◆ Jag är hungrig - Я голодны

◆ Jag måste tira diet - Я павінен трымацца дыеты

◆ Jag skulle villja ha en portien brott med kaviör scart - Прынясьце мне лусту хлеба з чорнай ікрой.

Зьм. Серабракоў

Беларускі гісторыка-культурны клуб

«ГОМАН»

Запрашае вас на свае паседжаньні штосуботу а 17-й гадзіне у Гарадскі Дом культуры (вул. Камсамольская, 53)

Тэматыка нашых паседжаньняў ахоплівае пытаньні гісторыі і культуры роднага краю, беларускай мовы, фальклёра і этнаграфіі. БГКК рыхтуе й праводзіць абрадавыя сьвяты, ладзіць краязнаўчыя вандровкі па Беларусі і за яе межамі.

Чакаем вас, заўзятары беларушчыны!

Крыху сьмеху

У карчме

—А скажыце, пане карчмар, што вы робіце, як каторы павесьць ды не заплаціць?

—Што мушу рабіць? Выкіну за дзьверы на зламаныя карку!

—О-о-о! То, калі паска, не дэнэрвуйцеся, я ўжо сам выйду.

У школе

Настаўнік: Пжэчытай!

Вучань: V-i-e-r-g-z...

Настаўнік: Пжэчытай одразу!

Вучань: Парсюк!

У Берліне

Бяжыць па вуліцы чалавек і крычыць: «Ня трэба нам ўжо больш фюрара!»

ра!»

Падыходзіць паліцыянт, пытаецца: «Як гэта так, ты крычаў, што нам больш фюрара ня трэба?»

—Так, я й кажу больш ня трэба, бо ўжо адзін ёсьць!

У вострызе

Ксёндз да арыштанта:

—І чаму, сын мой, ты сядзіш у вострызе, даўно б мог выйсьці адсюль?

—Так яно і ёсьць, войчанька духоўны. Толькі гэтыя сабакі старажы так моцна трымаюць, што аб уцяканьні няма чаго і думаць

Перадрукавана з газэты
«Шлях Моладзі» за 1938
г.

ГОМАН

Беларуская газэта
Выходзе раз на месяц
Выданьне безганарнае
Выдавец і рэдактар
А. ЧУГУЕУ

Адрас для заказчыкаў: Беларусь, Бабруск, Пэрэвалінаўская, 40-41.

У выданьні шэсьць адважніцкаў за пачынальскіх прыватных фактаў, прывольнаў і напіненьняў, за перапіс рознаманітых тавары, што склядаюць адзін жыцьцё і адзіную тавру.

Меркаваньні і гаворку пачаў, ажно не абавязаны ні супадаць зь меркаваньнямі рэдакцыі.

Бабрускіх у будынку друкарні 10х Перавалінаўскай, № 5447. Наклад 999 асобнікаў. Фосілавер: Друкавіцкіх 10х 30 коп.